

САНА ОЮЖ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 35 (7264) • 1992 жыл, Кулун тутар 21 күнэ, Субуота • Сыаната 8 харчы

ҮЛЭ ЭППИЭТТЭЭХ СУҢҮӨБЭР

«Якутводмелиорация» холбоон ПМК-та ааспыт күһүн балаан быйытар Таатта—Чурапчы уутун систематыгар үрэх сүрүү сүрбэттэгэр быһытын үлэтин бүтэрбитэ. Быйыл саас уу иһирээр дээр, тас сүрбэттэн ситэрнэхтөөх уонна сабыллытты ууну регулировкалыыр ланьны үлэтин сабаллаах-таах Хатылы селскэй Советта Линпалээххэ сытар иһэн сифон турбатын адалан, Мыык Харбалатын уутун ырааһырдыр наадаттан, ууну быһыт нэ-нүө бырахтарыан сөл.

Субу күнүргэ «Якутводмелиорация» холбоон ПМК-тын трактористара Д. Н. Похосев, В. П. Ефимов алаастар билиилэрин хаары уонна тыатын маһын ыраастаатылар. Оттон хааалы хаһааччылар үүтүөһүн иһэннэ тодо

тэптарин үлэлэрин Таатта үрөдүттэн Аана Алааһыгар дээрн бүтэрдилэр. Ол эрэри буора ирэнэхтөөх буолан 2-3 сиртэ үлүтү тэптериллбэтэтин кэлин ситэрэргэ сөһүөстүлэр. ПМК специалистара объект ахсын хаааллар түгэхтэринэн инструмен-тальнай бэрэбэрэни быһахтаахтар.

Үлэ барар сирдэригэн ЛЭП линиялара чугастар. Оттон эстэн салгыны күүс-кө хамсатар, ити электрораскалар санын быт кэмнэригэр кутталлаах. Онон кылгас кэмтэ электрораскалар араарыахха даҕаны сөл. Оттон трассада сиримыт бэрээдэктир аналлаах постары туруоруохха наада. Ити курдук үлэни быһытты бары өртүнэн сэрэхтөөх буолуохтаахпыт. Сотору кэминэн дэлбэ тэптарин Аана Алааһын уонна Ту-мулаахтаах иһэн ардыларыгар быһыллыада. Ол кэс-

түүлэри фотообъективтарыгар хаалларыахтарын бадалаахтар эмтэ кэлэн көрүөхтэрин, устуохтары сөл. Билилэртэн тахсар буору туһаныахтарын ба-барар тэрилтэлэр хаары ардэттэн ыраастаахтарын нээда.

Чурапчы—Ытык Куол трассага чөлүгэр түбүөр дээрн тумнуу суол элек-тротролинна тахсыттан араасан Линпалээх күөлүн эргэ быһытын үрдүнэн трассада холбоһуохтаах. Оттон уу олгомнуу киир-дэһинэ сылдыһыттыга ин-тернат-оскуоланан, Ха-рыылаах быһытын муос-татынан, Линпалээх бы-һытынан тахсан трассада киириллэхтээх. Онон «Якутводмелиорация» хол-боон ПМК-та Линпалээх эргэ быһытын кэпирэтиэх-тээх үрдэтүөхтөөх уонна уһатыахтаах. Ити үлэ уу иһирээр дээрн бүтэри-лэхтээх.

Д. ЛАЗАРЕВ.

Тыаттан бэйэлэрэ ту-туу маһын соботуопкалаан Мугудайга пидорамара киллэрбиттэр. Манна ха-йыстыллан тахсар бөлөм матырыйааллартан нээ-тэтигэр—пидорамата таһы-гар—сага тутууну саба-лаабытынан бараллар эбит. Көҕдөһүн бүтэрэн, ону наардаан, нүөмүрдээн, тракторынан тийээн сыл-гы нитэр баада илдьэн таанан кэбиннэллэр. Кини-лэр кымыстыыр смах дыһытти сүһүһүн бүтэр-биттэр, бу нийимэ саһыл таһастыыр дыа көҕдөһүн эмнэ туһуттар.

Бу тутта-таһа сылдыар сылгыларын базата иһэн квартираллаах сылгыһыт-тар олороллоругар дьэ-лээх, баанньахтаах, га-ражтаах буолуохтаах. Үк-чү ланьнык тутуулары сал-гыы Маатаалдыга уонна Чыччааһыга ыһахтаах-тар. Онон биригээдэ ин-

нитэр балаачча сорунтар тураллар. Спешмонна: тутуу маас-тара Спиридон Манаров; сага сабааламмыт тутууга, Т. Кардашевская фотота.

Эбии аһылык сыада

Дорохтой аһылык нэм-тигинэн Эрилик Эриктини аатынан совхоз Хонтодо-тооку отделементын салаа-тата бэрт үлүнүк үлэлэ-һэн эбии аһылыкты бэлэм-кэһини саралаата. Субу күнүргэ Уһун Алаас фер-матыгар Н. Д. Попов, Н. П. Капитонов үһүө буо-лаллар дулааны нымбатан, комбикорму булкуйааннар наарыан үрдэрэн эбии аһылыкты бэлэмнииллэр. Кинилэр бэйэлэрин фер-маларын таһынан «Туй-маада» хотолуоттар турар сүөнүлэри эмнэ хааччы-лыттар.

Уолттар дробилкалар-ын, турута кууһаан буо-лан кыахтарын өссө ситэ туһамматтар. Онон көрү-лэр, оһоһоттор бадалаахтар. Оһоһотто отделемент сү-өнүтүн үксүн көрүстэ эбии аһылыктын хааччылар кыахтаахтар.

«СО» көрр.

Сүбэлэрин холбоон

Кытаанах арендай предпринимствын сүөһүтэ, сөлүһтэ 13 бааһынай ха-һайыстыбада үлэлэнил-лэ.

Дьыл-уот кытаанаһы-лан билигин бары биригэ-үлэллиллэр. Өссө даҕаны 60-ча тонна от тийбэт турутаах. Ону Таатта оройуонун Харбаллааһыт-тан чааһынайдары ланта-тасаттылар тэһиллэр. Н. МОНАСТЫРЕВ.

САХА УРААНҨАЙ УҢУЛУЧЧУЛААХ УОЛА

Исторической наука доктора, профессор Г. П. Башарин 80 сааһын бэлитээһин

Кулун тутар 18 күнүгэр оройуон иһингэр бири-дойдулаахпыт, историчес-кай наука докторо, про-фессор саха норуотун бири-уһулууччулаах уола Г. П. Башарин 80 сааһын үө-рүүлээхтик бэлиттэһиннэ-нэ аналлаах научнай-практической конференция буолан ааста. Ону оройуон администрациятын байы-дыга Н. С. Сивцев салаа-һын ыытта. Уһулууччулаах ученай олобун, үлэтин туһунан исторической наука докторо, профессор В. Н. Иванов кэрэхсэбил-лээхтик кэлсээтэ.

Ити кэминтээн юбилары РНА СО Саха сиринээҕи научнай кининан Тылга, литературада уонна исто-рияда институтун научнай үлэһитэ, исторической наука кандидата С. В. Атласов, СГУ историко-юридической факультетын декана, исторической нау-ка кандидата, доцент Н. А. Гоголев, «Якутское» научнай - производствен-най холбоон генеральнай директорун солбууааччы, тыа хаһаайыстыбатын на-укатын кандидата Н. Д. Захаров, сүрүһааччы А. С. Бродников, бири дойдутаа-һа, педагогической үлэ-нестерана Н. К. Макаров, тыа хаһаайыстыбатын ул-

равлениетын ныйаабынай агронома Е. И. Коринина, «Саха бурдукта» ассоциа-ция, тыа хаһаайыстыба-тын министерствотын аат-тарыттан В. С. Макаров истинниин эбэрдэлээтилэр. Уһулууччулаах ученайы «Мындааһайы» совхозтан В. П. Чичигинарова, Карл Маркс аатынан совхозтан нэһилиэк администрация-тын баһылыга Н. Н. Ше-стакон, Эрилик Эриктини аатынан совхоз профсоюзун председателе В. Р. Ива-нов, оройуон историк учууталларын ааттарыт-тан А. С. Иустинова, ра-йоноттан А. П. Романов, педагогической үлэ вете-рана Я. Г. Павлов уо. д. а. истинниин эбэрдэлээн тураннар, аадырыс сурук-тарык, бэйэлэрин сэмэй бэлэхтэрин туттартаатылар.

х х х

Г. П. Башарин «Саха сиригэр сир оһоһуутун историкта» дьээн иһэн томнаах кинигэти таһы-та. Билигин элбэх оро-йуоннар итинэн салайта-ран бурдукту үүннэрингэ үлэни сабалаан эрдэлэр. Олохпут маһын айты-раабыт кэмнэргэ сахалар бурдукту үүннэригэр итин-тэн эрэ норуот быһы-тынан ордон хаалар кыахтаахпыт. Туорахтаах

культуралары үүннэрин политикатын Георгий Пронинский республика-да туруулаһан туруор-субута уонна туруорсар даҕаны Бурдук аһылык-быһытын таһынан соһом-то, мэһинээтэ чоручтата сүөһү аһаар барар. Кини-тэн бурдук кэлэрэ саар-бах буолла, онон бэйэби-тин хааччынаахпыттына эри табылларым дини-ник ойдуох тустаахпыт. Хас биридии коллектив-най хаһаайыстыба, арен-днай коллектив, биридии мал бурдукту үүннэрини ситиһиэхтээхпит.

Ыһыллар эмнэ ха-чыстыбатын тупсарымга күүснэ үлэтиэх тустаах-пыт. Билинги усулсубууа-бытыгар дьэһиннэн «Там-па», эбиэс «Понровская», салыһыһыт «Якутская», «Приленская» суортара ордун табыастаахтар. Кэлин дьэһиннэн «Ай-хал», эбиэс «Манган», кыһыһыгы өрүөс «Бурят-ская» суортара сүтүүлэр. Онон республикада се-лекционной үлэни күүснэ ыһахтаахха наада. Билин-хэ дьэһиннэн үчүгэйдик үүнэр, кини 55—65 хо-нутунан ситэр, оттон сэ-лэһиннэй итиннээрдэр бы-дан уһун болдьоһо сит-дэр уонна дьылыттан

эмнэ халбаһынан сөл, со-рох сыл олох даҕаны бу-һуо суоҕа. Ол иһин дьэ-һиннэни үүннэрдэр ордук.

Оройуонига 1990 жыл-лаахха «Бурдук» про-грамма ыһыһылыбыта. Онон 4 совхоз кини сир бурдукун үүннэрингэ идэтиннэхтээрдэ көрүл-лүтэ. Республикада тэ-риллит «Саха бурдукта» ассоциацияда, Эрилик Эриктини аатынан, Субу-руускай аатынан, Карл Маркс аатынан уонна «Мындааһайы» совхозтар чилиһиннэн киирбиттэр. 1995 жылга туорахтаах культуралары ыһыһыт 3090 гектарга тнэрдэ-хтэхтэ, ол иһинтэн сэл-лэһиннэни 1000 гектарга. Итинтэн 2000 тонната кини сиригэр (дьэһи-минэ, өрүөс 1300, сэлэ-һиннэ 700 тонна) бэр-иллэхтээх. Итилэри маа-кэлэтэн оройуон нэһи-лиһиннэһити бурдукка наа-дыйыһытын 35—40 быры-һынан хааччылаахтаах-пыт. Оттон саамай ыра-тынан көрдөххө, оройуон нэһилиһиннэһитигэр 2540 тонна бурдук наада.

Сири кытта кэлсээр, кини маһаһаһытын билэр специалистарбытан нө-гүөлүпүһүт ыраатта, Ки-нилэр быһаастара да, транспордара да сүөх, са-

тыы сылдыарга күүһэллэ-лэр, кэлтэй көрдөһөөч-чүлэр кинилэр, Бурдукту үүннэригэр итиннэ баҕарар буоллаһытына, агроном-нарга сыһыаммытын тос-ту тупсарыах тустаахпыт, Бурдукту үүннэрини туһу-нан кэпсэтинтэ итинни, итинтэн да атын этиилэр киирдилэр.

Кини сир бурдукун үүннэрингэ аналлаах науч-най-практической конфе-ренция дьэһиннэх сыалын ситиспэтэ дьээн быһааччы этиэххэ наада. Боччум-наах сүбэ бэриллэбэтэ, тү-мүк оһоһулуубата, чопчу быһаарылар ыһыһылы-батылар. Совхозтар агро-номнарын, сир кытта быһааччы үлэлээтчилэр туох быһаарыахтары, этилээхтэрин, санаалаах-тарын истиллэбэтэ. Онон сир оһорооччулар бу конференцияттан соҕо астымакка тардастылар. Онон ученайдар улахан бөлөхтөрө бу кэрэ-бэлнэ датанан сибээстээн аат-таан-суоллаан кэлэ сыл-дыһыларын тэрээһинмит мөлбүттэн ситэ туһам-макка хааллыбыт.

Бу кэскиллээх, сүһүн суолталаах боппуруосна тыа хаһаайыстыбатын ул-равлениета сир оһорооч-чулар түмүсүүлэрин өссө төгүл ыһыран кэпсэтиннэ-лэрин, үлэни туохтан уон-на хайдах сабалаһыры чоп-чу быһааралларын күү-тэбит.

С. АЛЕКСЕЕВ.

